

*Шалигіна І.В., к.е.н., доцент,
Басенкова Т.Г., здобувач вищої освіти
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ОПОДАТКУВАННЯ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Аграрний сектор є одним із основних сегментів економіки України. Він забезпечує значну частину ВВП країни та створює робочі місця. Тому перед державою постали пріоритетні завдання щодо підтримки всіх учасників аграрного ринку для того щоб забезпечити розвиток євроінтеграційних процесів саме в аграрній сфері. Відповідно має бути проведено інституційне упорядкування змін з урахуванням практики ЄС в існуючу національну систему державного та регіонального управління аграрною сферою та розвитком сільських територій. Також є необхідність в удосконаленні нашої бюджетної політики в напрямку підтримки аграрного сектору та розвитку сільських територій. Вона має визначити та закріпити більш ефективні механізми від: гарантованого фінансування програм підтримки агровиробників коштами державного та місцевих бюджетів; до проведення процесів удосконалення поточної системи їх оподаткування для того щоб спростити та оптимізувати податкове навантаження в умовах війни, особливо там де йдуть бойові дії.

Хоча аграрна сфера є однією із тих, що в важких умовах сьогодення в Україні змогли зберегти позитивний фінансовий результат за 2022 рік. Також за цей період аграрна галузь змогла забезпечити і найвищу рентабельність: 20,3% операційна та 13,6% загальна діяльність, однак було і багато отримано збитків в цій галузі. Значна більшість аграрних підприємств знаходяться на спрощеній системі оподаткування, що у відповідності ПКУ є 4-та група платників єдиного податку. Вже під час війни в Україні були внесені зміни до існуючого механізму

спрощеної системи оподаткування. Відповідно до них було встановлено, що платник-аграрій єдиного податку 3-ї групи може сплачувати ставку у 2% від обороту (без сплати ПДВ). Хоча використання цієї системи оподаткування не завжди може бути вигідним саме для підприємств аграрної сфери.

Податкове законодавство в аграрному секторі України регулюється Податковим кодексом України. Цей кодекс передбачає ряд податків та зборів, які сплачують аграрні підприємства. Основними податками та зборами, які сплачують аграрні підприємства в Україні, є:

- податок на прибуток підприємств (ПНП), що сплачується з чистого прибутку підприємства;
- податок на додану вартість (ПДВ), податок який сплачується при реалізації товарів, робіт та послуг;
- податок на землю, що сплачується за користування земельними ділянками;
- екологічний податок, що сплачується за забруднення навколишнього середовища.

У період війни в Україні податкове законодавство в аграрному секторі зазнало значних змін. Ці зміни були спрямовані на підтримку аграрних підприємств, які постраждали від війни. З 2022 року виникла необхідність платити податки за землі, які неможливо використовувати для посіву та збору врожаю, що підштовхувало фермерів до обробки замінованих полів, а це небезпечно для життя. Тому парламент України схвалив законопроект про звільнення фермерських господарств від сплати податків на заміновані, забруднені та окуповані сільськогосподарські землі. [1]

Серед основних змін в оподаткуванні аграрного сектору в період війни можна відзначити такі:

- ✓ Зниження ставки податку на прибуток підприємств з 18% до 15% для аграрних підприємств, які постраждали від війни (діє до 31 грудня 2023 року). Це може дозволити аграрним підприємствам збільшити свою прибутковість та інвестувати в свій подальший розвиток.

✓ Звільнення від сплати податку на землю для аграрних підприємств, які постраждали від війни (діє до 31 грудня 2023 року). Це може призвести до зменшення витрат на сплату податків на 100% та допомогти аграрним підприємствам відновити свою діяльність після війни.

✓ Звільнення від сплати екологічного податку для аграрних підприємств, які постраждали від війни (діє до 31 грудня 2023 року).

✓ Збільшення розміру податкового кредиту з ПДВ для аграрних підприємств, які використовують енергоефективні технології (діє з 1 січня 2023 року). Це може стимулювати аграрні підприємства до використання енергоефективних технологій, що дозволить їм заощадити енергію та зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

✓ Введення пільги для аграрних підприємств, які здійснюють експорт сільськогосподарської продукції (діє з 1 січня 2023 року). Це може стимулювати аграрні підприємства до експорту сільськогосподарської продукції, що дозволить їм розширити свої ринки збуту та підвищити прибутковість. [2,3]

Незважаючи на позитивні зміни, внесені до податкового законодавства в аграрному секторі України, існують певні проблеми, які можуть бути вирішені в майбутньому. Серед основних проблем можна відзначити такі:

1. Нестабільність податкового законодавства. Війна призвела до частого внесення змін до податкового законодавства, що ускладнює аграрним підприємствам планування своєї діяльності.

2. Необґрунтована складність податкового законодавства. Податкове законодавство в аграрному секторі є досить складним і містить багато неоднозначних положень, що ускладнює його застосування.

3. Недостатня прозорість податкового законодавства. Податкове законодавство в аграрному секторі не завжди є зрозумілим і доступним для аграрних підприємств.[4]

Для вирішення цих проблем необхідно вжити таких заходів:

- Стабілізувати податкове законодавство через зменшення кількості змін до податкового законодавства та забезпечення їхньої прогнозованості.

- Спростити податкове законодавство через усунення неоднозначних положень та надання більш детальних роз'яснень до податкових норм.

- Підвищення прозорості податкового законодавства через проведення інформаційних кампаній та надання консультацій аграрним підприємствам.

Отже, реалізація цих заходів дозволить створити більш сприятливі умови для розвитку аграрного сектору економіки України та сприятиме збільшенню його внеску в економіку країни. Крім того, можна розглядати такі шляхи покращення оподаткування в аграрному секторі економіки України:

1. Впровадження єдиного податку для аграрних підприємств. Це дозволить спростити адміністрування податків та зменшити фінансове навантаження на аграрні підприємства.

2. Запровадження податку на вирощування сільськогосподарської продукції. Це дозволить враховувати реальний вклад аграрних підприємств у економіку країни.

Отже, українська аграрна сфера показує свою спроможність по виконанню своєї важливої ролі по забезпеченню продовольчої безпеки як на національному рівні так і міжнародному, навіть не зважаючи на війну в країні. Тому доцільним є подальша активізація її розвитку саме через удосконалення податкового законодавства та податкового стимулювання на державному та місцевому рівнях.

Література:

1. Частину українських аграріїв звільнили від сплати податків: хто зможе заощадити. Інформаційне агентство «Уніан». 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/chastinu-ukrajinskih-agrarijiv-zvlnili-vid-splati-podatviv-hto-zmozhe-zaoshchaditi-12216168.html> (дата звернення: 11.11.23)
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.11.23)

3. Податкові зміни з 2023 року та нові форми декларацій: інформує ДПС. Український фінансово-бухгалтерський портал «Дебет-Кредит». 2022. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/common/80842-podatkovy-zmini-z-2023-roku-ta-novi-formi-deklaracii-informuje-dps> (дата звернення: 13.11.23)

4. ТОП-5 новин для АГРО сектору за червень 2023. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/top-5-novyn-dlya-agro-sektoru-za-cherven-2023/> (дата звернення: 15.11.23)